

Ο Ρόλος της Γυναίκας στην Πολιτική Σκηνή

Ζωή Αλαφάκη, Άννα Ζαχαροπούλου, Έλενα Πολυζωγοπούλου

ΨΧ116: Πολιτική Ψυχολογία
Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ
Χειμερινό εξάμηνο 2024-2025

Διάγραμμα Παρουσίασης

- Εισαγωγικό σημείωμα συγγραφέων
- Αντιπροσώπευση Γυναικών στην Πολιτική Σκηνή
- Κριτήρια Επιλογής των Υποψηφίων
- Παράγοντες Διαμόρφωσης της Εκλογικής Διαδικασίας
- Βία Απέναντι στις Γυναίκες της Πολιτικής Σκηνής
- Οι εν Δυνάμει Θετικές Πτυχές της Γυναικείας Συμμετοχής
- Συμπεράσματα
- Βιβλιογραφία

Εισαγωγικό σημείωμα συγγραφέων

Η εν λόγω εργασία πραγματεύεται τα στάδια από τα οποία περνά μια γυναίκα πολιτικός στην επαγγελματική της σταδιοδρομία. Αρχικά, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην αντιπροσώπευση των γυναικών στην πολιτική σκηνή. Έχοντας ως αφορμή τη μειωμένη αντιπροσώπευση των γυναικών στην πολιτική, ερευνήσαμε τους τομείς που ενδεχομένως να οδηγούν σε αυτή. Ξεκινώντας, εμβαθύνουμε στην εκλογική διαδικασία, η οποία αποτελεί το πρώτο σημείο αναφοράς για τις γυναίκες πολιτικούς, εστιάζοντας στους παράγοντες που διαμορφώνουν την εκλογή τους. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά σε πιθανά εμπόδια που συναντούν οι γυναίκες πολιτικοί μετά από την εκλογή τους, όπως φαινόμενα βίας, και καταλήγουμε σε ένα φαινόμενο που διαιωνίζει την ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων στον πολιτικό χώρο (Το «φαινόμενο γυάλινης οροφής»). Εν κατακλείδι, έχοντας διερευνήσει τους πιο καθοριστικούς -κατά εμάς- παράγοντες που οδηγούν στη μειωμένη αντιπροσώπευση των γυναικών πολιτικών και στην υπονόμηση της θέσης τους, δίνουμε παραδείγματα μερικών εν δυνάμει θετικών πτυχών και ορισμένα συμπεράσματα, με απώτερο στόχο να μεταβληθεί αυτή η ανισότητα.

Αντιπροσώπευση Γυναικών στην Πολιτική Σκηνή

Παγκόσμια αύξηση → συνδυασμός κοινωνικο-οικονομικών, πολιτισμικών και θεσμικών παραγόντων σε αλληλεπίδραση με την γυναικεία κινητοποίηση και τον κομματικό ακτιβισμό

Πιο έντονη μόνο σε τέσσερις χώρες:

- Ρουάντα
- Κούβα
- Βολιβία
- Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Οι γυναίκες στη Βουλή αποτελούν το 50% (Inter-Parliamentary Union, 2020).

Αντιπροσώπευση Γυναικών στην Πολιτική Σκηνή

Το 2010: μόνο σε 26 χώρες ποσοστό συμπερίληψης των γυναικών στην Βουλή έως 30%

Το 2020: σε 52 χώρες

Αντίστοιχα, στις ΗΠΑ εντός μίας δεκαετίας το ποσοστό αυτό αυξήθηκε από 16,8% σε 23,6%.

Γυναίκες αναλαμβάνουν πλέον περισσότερες θέσεις εξουσίας, δεν τις καθιστά το ίδιο προνομιούχες και άξιες σεβασμού σε σύγκριση με τους άνδρες. Ένα μέρος τους μάλιστα «γεμίζει» επίσημες θέσεις με μη πραγματική δύναμη. Έτσι οι ρόλοι τους δεν έχουν πραγματική επιρροή στο εκλογικό κοινό.

Κριτήρια Επιλογής των Υποψηφίων

Το Φύλο ως κριτήριο επιλογής

Φαινόμενο Έμφυλης Προτίμησης: Η υπόθεση ότι το θηλυκό εκλογικό κοινό είναι πιθανότερο να ψηφίσει γυναίκες υποψηφίους (Dolan, 2007).

κοινές εμπειρίες ζωής – έμφυλες ανησυχίες
προώθηση της ιδέας της έμφυλης ισότητας

πιο ικανές να αντιπροσωπεύσουν το φύλο τους

Κριτήρια Επιλογής των Υποψηφίων

Η Αλληλεπίδραση της Κομματικής Ιδεολογίας με το Φύλο

- Η κομματική ταύτιση είναι καλύτερος προβλεπτικός παράγων της ψήφου από το φύλο (Dolan 2014).
- Σημαντική αλληλοεπικάλυψη μεταξύ του φύλου του/της πολιτικού και του κόμματος που αντιπροσωπεύει:

Οι γυναίκες ψηφοφόροι, υποψήφιοι και αξιωματούχοι των ΗΠΑ είναι περισσότερο Δημοκρατικές παρά Ρεπουμπλικάνες.

Το Δημοκρατικό κόμμα θεωρείται περισσότερο «γυναικείο», εφόσον παρουσιάζεται ως πιο φιλεύσπλαχνο και ειδικεύεται σε θέματα υγείας

Το κόμμα των Ρεπουμπλικάνων φαίνεται πιο «αντρικό» αφού παρουσιάζεται ως δυνατό και αποτελεσματικότερο στην εξάλειψη του εγκλήματος και σε θέματα άμυνας.

Κριτήρια Επιλογής των Υποψηφίων

Η Επιρροή των Έμφυλων Στερεοτύπων

Τα δύο φύλα συσχετίζονται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά:

→ «πρακτικά» για τους άνδρες

→ «κοινοτικά» για τις γυναίκες

Το γεγονός αυτό επηρεάζει τις κοινωνικές συναναστροφές, την ταυτότητα και την αυτοπαρουσίαση του κάθε φύλου.

Με βάση την Κοινωνική Θεωρία, οι ηγετικοί ρόλοι αντιστοιχούν στα ανδρικά χαρακτηριστικά και έρχονται σε αντίθεση με τα γυναικεία. Επομένως, μία γυναίκα πολιτικός τιμωρείται έμμεσα, επειδή παραβιάζει τη γνωστική συνέπεια της παραπάνω θεωρίας και επειδή δεν ακολουθεί το στερεοτυπικό γυναικείο πρότυπο. Έτσι δημιουργείται προκατάληψη απέναντι σε γυναίκες πολιτικούς, οι οποίες καθίστανται λιγότερο πιθανό να ψηφιστούν (Schneider & Bos, 2019).

Κριτήρια Επιλογής των Υποψηφίων

Η Γονικότητα

- Μη ευνοϊκός παράγοντας για τις γυναίκες υποψήφιας.
- Οι γυναίκες έχουν μικρότερη πιθανότητα από τους άντρες να είναι τόσο πολιτικοί όσο και γονείς, ενώ ταυτόχρονα «τιμωρούνται» από το κοινό αν δεν έχουν παιδιά (Carroll & Sanbonmatsu, 2003).
- Αντίθετα, ερευνητικά στοιχεία έδειξαν ότι οι άτεκνοι άντρες είχαν μεγαλύτερη απήχηση από εκείνους που είχαν παιδιά (Stalsburg, 2010).
- Παρόλα αυτά, τα παραδοσιακά οικογενειακά σχήματα φαίνεται να είναι πιο επιθυμητά από τους ψηφοφόρους, ειδικά τους παντρεμένους και τους γονείς.
- Ωστόσο, οι κομματικές προτιμήσεις υποδεικνύουν αν, και πόση επιρροή θα ασκήσει η γονικότητα στους ψηφοφόρους.

Κριτήρια Επιλογής των Υποψηφίων

Η Προσλαμβάνουσα Ικανότητα ως Κριτήριο Επιλογής

- Η πιο καθοριστική κατηγορία.
- Τα στερεότυπα των φύλων παρουσιάζουν τις γυναίκες ως λιγότερο ικανές σε σχέση με τους άνδρες γεγονός που δυσχεραίνει την εκλογή τους.
- Τα ευρήματα αυτά αλλάζουν ανάλογα με το αν αξιολογούνται οι γυναίκες γενικά ή ειδικά για έναν συγκεκριμένο ηγετικό ρόλο. Στην καθημερινή ζωή, οι γυναίκες πολιτικοί προσλαμβάνονται ως πιο καταρτισμένες σε σχέση με τη μέση γυναίκα, επομένως βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση.

- Στην πολιτική σκηνή, ωστόσο, το μέτρο σύγκρισης είναι ο άνδρας, ως «τυπικός πολιτικός ηγέτης». Εξαιτίας αυτής της εναλλασσόμενης οπτικής, η γυναίκα υποψήφιος αξιολογείται χαμηλότερα και έχει μικρότερες πιθανότητες εκλογής (Bauer, 2020).

Κριτήρια Επιλογής των Υποψηφίων

Η Διαθεματικότητα ως Κριτήριο Επιλογής

- Έχει αποδειχθεί ότι η επικέντρωση αποκλειστικά στο φύλο ή στην φυλή αποπροσανατολίζει το κοινό, καθώς στην πραγματικότητα, η αλληλεπίδραση των δυο αυτών μεταβλητών διαμορφώνει ισχυρότερα στερεότυπα στους ψηφοφόρους, αλλά και νέα μοντέλα ανισότητας.
- Για παράδειγμα, οι Λατίνες υφίστανται τις συνέπειες της αλληλεπίδρασης της γυναικείας φύσης τους και της λατινικής καταγωγής τους. Αυτό το συνδυαστικό στερεότυπο τις πλήττει περισσότερο σαν ομάδα.
- Διαχωρίζοντας σε έρευνα τις μεταβλητές «φυλή» και «φύλο», βρέθηκε ότι όσο περισσότεροι ψηφοφόροι από μία συγκεκριμένη ομάδα φυλής-φύλου συμμετείχαν στις εκλογές, τόσο μεγαλύτερο ποσοστό της αντίστοιχης ομάδας φυλής-φύλου κατέχει κρατικές θέσεις (Uhlener & Scola, 2016) .
- Το πλαίσιο της διαθεματικότητας διευρύνεται αν συμπεριλάβουμε τον τρόπο με τον οποίο εισέρχεται στην κατηγορία φύλο η σεξουαλικότητα και η ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητα.

Παράγοντες Διαμόρφωσης της Εκλογικής Διαδικασίας

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

- ✓ Διαμόρφωση της εικόνας
- ✓ Διαιώνιση στερεοτύπων
- ✓ Έμφαση στην εμφάνιση
- ✓ Παραμέληση πολιτικής ατζέντας
- ✓ Σεξουαλικοποίηση
- ✓ Ώθηση σε υιοθέτηση πιο αρρενωπής στάσης
- ✓ Δυσκολία επικοινωνίας με το κοινό
- ✓ Αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα

Προεκλογικές Εκστρατείες

- ✓ Στρατηγική αναδιαμόρφωση απόψεων σχετικά με το φύλο
- ✓ Έμφυλα προσανατολισμένοι θεσμοί
- ✓ Η ενασχόληση με γυναικεία ζητήματα όφελος για γυναίκες υποψηφίους
- ✓ Τα λάθη κοστίζουν περισσότερο στις γυναίκες από ό,τι στους άνδρες

Βία Απέναντι στις Γυναίκες της Πολιτικής Σκηνής

- Σοβαρό εμπόδιο στη συμμετοχή τους στα πολιτικά κοινά, καθώς έχουν αυξηθεί τα περιστατικά επιθέσεων, εκφοβισμού και κακοποίησης κατά των γυναικών πολιτικών
- Παραβιάσεις τόσο της εκλογικής όσο και της προσωπικής ακεραιότητας.
- Τύποι Βίας έναντι των Γυναικών Πολιτικών: σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, οικονομική, σημειωτική.
- Σύμφωνα με παγκόσμια δεδομένα από την IPU (2016), οι νεότερες γυναίκες και οι γυναίκες που αμφισβητούν τους έμφυλους ρόλους με πολλούς τρόπους, όπως οι φεμινίστριες που εκφράζονται ανοιχτά ή οι γυναίκες που αναλαμβάνουν εξέχουσες ηγετικές θέσεις, είναι πιο σύνηθες να υποστούν βία και παρενόχληση.

Το Φαινόμενο της Γυάλινης Οροφής

Το φαινόμενο της γυάλινης οροφής περιγράφεται ως εκείνα τα τεχνητά εμπόδια (στερεότυπα, θέματα σχετικά με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και άλλα εμπόδια) που βασίζονται σε συμπεριφορικές ή οργανωσιακές προκαταλήψεις που αποτρέπουν τις γυναίκες με προσόντα να ανελιχθούν στον οργανισμό τους σε θέσεις διοικητικού επιπέδου (Martin, 1991).

Είναι αρκετά δυσδιάκριτο και σχετικά απίθανο να ξεπεραστεί. Δεν υπάρχει μόνο σε θέσεις υψηλού κύρους αλλά και σε θέσεις μεσαίας διοίκησης. Σχετίζεται με μειονότητες, όπως οι γυναίκες πολιτικοί.

Οι γυναίκες καταλαμβάνουν θέσεις στις οποίες δεν αντιστοιχεί πραγματική ισχύς, γεγονός που διαμορφώνει μια διαφορετική προσέγγιση της πολιτικής σχέσης ανδρών-γυναικών.

Η ενθάρρυνση της εισόδου των γυναικών στην πολιτική αρένα και η διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας με τη μετατροπή της σε μια νόρμα (λόγου χάριν μέσω της ανάθεσης ειδικών θέσεων) δίνει έμφαση στο γεγονός ότι οι γυναίκες έχουν ανάγκη την υποστήριξη, ενώ οι άνδρες δεν χρειάζονται εκπαίδευση και πληροφόρηση σχετικά με τις επιπτώσεις της ανδρικής κυριαρχίας στην πολιτική.

Οι εν Δυνάμει Θετικές Πτυχές της Γυναικείας Πολιτικής Συμμετοχής

Τα έμφυλα στερεότυπα παρουσιάζουν τις γυναίκες ως περισσότερο ηθικές και ειλικρινείς, με αποτέλεσμα η συμμετοχή τους στον πολιτικό χώρο να δίνει την εντύπωση ότι υπάρχει λιγότερη διαφθορά. Αυτό το γεγονός ωθεί τους ψηφοφόρους υποσυνείδητα σε μεγαλύτερη συμμετοχή στις εκλογές, τόσο τις γυναίκες όσο και τους άνδρες (Barnes & Beaulieu, 2014).

Οι γυναίκες κινητοποιούνται περαιτέρω, αντλώντας έμπνευση και αποκτώντας την αίσθηση του ανήκειν βρισκόμενες στον πολιτικό χώρο, με αποτέλεσμα να συμμετέχουν περισσότερο στις εκλογικές διαδικασίες και να αποτελούν στήριγμα για μελλοντικές υποψήφιας.

Συμπεράσματα

- Η ανισότητα μεταξύ των γυναικών και των ανδρών πολιτικών εξακολουθεί να διαφαίνεται τόσο στον τρόπο επιλογής των υποψηφίων, όσο και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μετέπειτα οι γυναίκες πολιτικοί.
- Οι προσπάθειες να αντιμετωπίζονται οι γυναίκες πολιτικοί ισάξια με τους άντρες ομόλογούς τους φαίνονται αναποτελεσματικές.
- Να υπάρξουν περισσότερες προσπάθειες ευαισθητοποίησης του εκλογικού κοινού
- Πάταξη των φαινομένων βίας και σεξισμού κατά των γυναικών πολιτικών.
- Η έλλειψη βιβλιογραφίας αναφορικά με τα ελληνικά δεδομένα αναδεικνύει την ανεπάρκεια πληροφόρησης σχετικά με το ζήτημα και την ανάγκη για περαιτέρω προβληματισμό και εμπάθυνση των Ελλήνων ερευνητών.

Βιβλιογραφία

- Krook, M. L., & Sanín, J. R. (2019). The cost of doing politics? Analyzing violence and harassment against female politicians. *Perspectives on Politics*, 18(3), 740–755.
<https://doi.org/10.1017/S1537592719001397>
- Rogers, K., & Sanbonmatsu, K. (2022). The persistence of gender in campaigns and elections. In D. Osborne & C. G. Sibley (Eds), *The Cambridge handbook of Political Psychology* (pp. 258-271). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108779104.018>
- Sutton, R. M., Murphy, A., Petterson, A., & Douglas, K. M. (2022). The Politics of abortion, pregnancy, and motherhood. In D. Osborne & C. G. Sibley (Eds), *The Cambridge handbook of Political Psychology* (pp. 272-283). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108779104.019>
- Zamfirache, I. (2010). Women and politics – The glass ceiling. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 1(1), 175-185.
<https://doaj.org/article/be7c1a322fc84d168890a86d5e6e7a1e>